

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล

Legal Problems Relating to Agreement for Hire – Purchase of Machinery

ชัยวัฒน์ เงาะปก*

Chaiwat Ngohpok*

นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม*

Master of Law Program Sripatum University.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลในประเทศไทยซึ่งมีปัญหาทางกฎหมายในเรื่องการทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลที่เกิดความไม่เป็นธรรมในสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลในประเทศไทย และพบปัญหาในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยลักษณะเช่าซื้อที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาได้พบว่าประเทศไทยได้มีกฎหมายว่าด้วยลักษณะเช่าซื้อที่ใช้บังคับในปัจจุบันที่มีความล้าหลัง ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เอกเทศสัญญา ลักษณะ 5 เช่าซื้อ มาตรา 572 ถึงมาตรา 574 เพียง 3 มาตราเท่านั้น ได้มีการชำระปรับปรุงครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2472 ได้บังคับใช้มาจนมาถึงปัจจุบัน จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติว่าด้วยเช่าซื้อที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอต่อการบังคับใช้ จึงได้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะอื่นๆ ที่ใกล้เคียง มาบังคับใช้โดยอนุโลม ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเช่าทรัพย์สินและกฎหมายว่าด้วยซื้อขายเพื่อมาอุดช่องว่างทางกฎหมาย เมื่อได้มีการนำบทบัญญัติของกฎหมายต่างๆ มาปรับใช้แล้วยังก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ เนื่องจากสภาพของประเทศไทยในปัจจุบันมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ประกอบกับสภาพปัญหาที่ผู้ให้เช่าซื้อได้มีฐานะทางการเงินและอำนาจที่เหนือกว่าผู้เช่าซื้อ ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้เป็นผู้กำหนดเงื่อนไขและข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อไว้ล่วงหน้าในรูปแบบของสัญญาสำเร็จรูป และผู้เช่าซื้อไม่มีอำนาจในการต่อรองหรือโต้แย้งถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อใดๆ ได้ และหากเมื่อผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อได้นำคดีฟ้อง

ต่อศาลผู้เช่าซื้อจึงไม่มีโอกาสโต้แย้งถึงสิทธิและหน้าที่ของตนได้จึงจำยอมต้องรับผิดชอบสัญญาในความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากการกำหนดเงื่อนไขและข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อเพียงฝ่ายเดียวของผู้ให้เช่าซื้ออันเป็นการไม่สอดคล้องกับความอิสระในการแสดงเจตนาของคู่สัญญา ทำให้ผู้เช่าซื้อตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

Received: 2021-06 - 08

Revised: 2021-07 - 21

Accepted: 2021-07 - 23

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอแนะว่า ควรมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลขึ้นเพื่อความชัดเจนและใช้บังคับได้กับทรัพย์สินอื่นที่มีความใกล้เคียงกับเครื่องจักรกล โดยกฎหมายควรจะกำหนดสิทธิหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อ ความรับผิดชอบ การเยียวยาความเสียหาย ระยะเวลาการบอกเลิกสัญญา และวิธีการขายทอดตลาด เพื่อนำมาปรับใช้ในข้อพิพาทในสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลและให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ให้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้ออย่างเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ : สัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล ,สัญญาเช่าซื้อ, เช่าซื้อ

Abstract

This thesis had the objective to study and analyze the problems of hire-purchase contract of machinery in Thailand which had legal issues in making hire-purchase contract of machinery that had unfairness in hire-purchase contract of machinery in Thailand and found the problems in the provision of the Civil and Commercial Code on hire-purchase contract.

From the study, it was found that Thailand had law governing the current hire-purchase which was outdated. The Civil and Commercial Code, Chapter 3 Specific Contracts, Category 5 Hire-purchase Section 572 to Section 574. There were only 3 sections. The last amendment was in 1932 and it had been enforced up to the present. We could see that the existing provision on hire-purchase was not sufficient to enforcement so other provisions in the Civil and Commercial Code were used as applicable such as the provision on lease of property and the provision on purchase and sale to close the law gap. After various legal provisions were applied, it still caused problems in enforcement due to the condition of Thailand which was quickly growing and the problem of the bailers who had financial control and more power than the hirers. Therefore, the bailers were the ones who specified the terms and conditions in the hire-purchase contract in advance in the form of ready-made contract and the hirers had not bargaining power or objecting the right and duty of the hirers and if the hirers defaulted the contract and did not pay the installments, the bailers brought the case to the court, the hirers had no chance of objecting his right and duty so the hirers surrendered themselves to the liability in the contract

with unfairness of terms and conditions in the hire-purchase contract of the bailers which is inconsistent with freedom of intent of contract parties causing the hirers become disadvantages in contract.

Therefore, this thesis recommended that there should be improvement of the legal criteria and procedure relating to hire-purchase of machinery for clarity and could be enforced with other properties similar to machinery. The law should specify the right and duty of the bailers and hirers, liability, damage remedy, contract termination period and method of selling at auction in order to be applied in the dispute of hire-purchase of machinery and could bring fairness to bailers and hirers equally.

Keyword: Agreement for hire-purchase of machinery, hire-purchase contract, hire-purchase

บทนำ

เครื่องจักรกลได้เป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย การที่ประเทศไทยจะพัฒนาประเทศได้อย่างรวดเร็ว นั้น จะต้องมีการนำเทคโนโลยีและเครื่องจักรกลที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาประเทศ รวมไปถึงขีดความสามารถในการลงทุนของผู้ประกอบการขนาดใหญ่หรือผู้ประกอบการขนาดเล็ก เนื่องจากเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรกลนั้นมีมูลค่าที่สูงมากผู้ประกอบการจึงไม่สามารถมีเงินทุนเพียงพอที่จะนำไปซื้อเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องจักรกลได้ทั้งหมดโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็ก ในปัจจุบันการจัดซื้อเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ต่างๆ ของผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้ดำเนินการโดยจัดหาแหล่งเงินทุนกู้ยืมเงินหรือยื่นเสนอขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงิน หรือผู้ขายเครื่องจักรกล โดยได้นำเครื่องจักรกลเป็นประกันการชำระหนี้ โดยการทำสัญญาแบบ “เช่าซื้อ” ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ให้สินเชื่อ ถึงแม้ว่าปัจจุบันในประเทศไทยจะมีการทำสัญญาให้เช่าซื้อแบบ리스ซึ่ง มาเป็นตัวเลือกในการทำสัญญาระหว่างผู้ประกอบการกับผู้ให้สินเชื่อก็ตาม แต่ผู้ให้สินเชื่อก็ไม่เลือกที่จะนำสัญญาเช่าซื้อแบบ리스ซึ่งมาใช้ในการทำสัญญาซื้อขายกัน

การให้สินเชื่อเกี่ยวกับเครื่องจักรกล จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ประกอบการหลายๆ ราย เพื่อให้ผู้ประกอบการได้นำเครื่องจักรกลไปเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในด้านการผลิตหรือบริการ หรือประกอบธุรกิจของตน การที่ผู้ประกอบการสามารถทำการจัดหาเลือกซื้อเครื่องจักรกลไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักรกลที่ยังไม่เคยใช้งานหรือเครื่องจักรกลที่ใช้แล้ว ส่วนใหญ่เครื่องจักรกลที่ยังไม่เคยใช้งานจะมีผู้ให้สินเชื่อที่เป็นของผู้ขายเครื่องจักรกลเอง เนื่องจาก

เครื่องจักรกลมีมูลค่าที่สูงทำให้มีความเสี่ยงสูงในการปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการของธนาคารพาณิชย์นั้นเป็นไปได้ยาก จึงทำให้ธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินหลายแห่งไม่สามารถที่จะให้สินเชื่อได้ ต่างกับเครื่องจักรกลที่ใช้งานแล้วที่มีมูลค่าต่างกันมาก ก็จะพบว่าธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินบางแห่งที่สามารถให้สินเชื่อกับผู้ประกอบการได้ การให้สินเชื่อของผู้ให้สินเชื่อกับผู้ประกอบการได้ทำสัญญาระหว่างกันในรูปแบบของสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้สินเชื่อได้เป็นผู้มีอำนาจเหนือกว่าคู่สัญญาอีกฝ่ายได้กำหนดข้อบังคับทั้งหมดในสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลไว้ล่วงหน้าในลักษณะที่เป็นสัญญาสำเร็จรูป จึงทำให้ผู้ประกอบการไม่ได้มีโอกาสโต้แย้งความเป็นธรรมในข้อสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล อีกทั้งเนื่องจากผู้ประกอบการมีความต้องการที่จะขยายกิจการจึงทำให้ผู้ประกอบการมีความจำเป็นต้องยินยอมในข้อสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลที่ผู้ให้สินเชื่อได้กำหนดขึ้น

ในปัจจุบันได้มีการให้สินเชื่อในธุรกิจประเภทนี้เป็นจำนวนมาก ผู้ให้สินเชื่อได้ทำสัญญาแบบเช่าซื้อเครื่องจักรกลโดยให้กรรมสิทธิ์แก่ผู้ประกอบการ โดยไม่ได้ทำสัญญาให้เช่าแบบ리스ซึ่งเนื่องจากการอาศัยช่องว่างทางกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงข้อกำหนดของกฎหมายและผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเป็นนิติบุคคลที่ใช้เครื่องจักรกลในการผลิตจึงไม่อยู่ในความคุ้มครองตามกฎหมายในเรื่องข้อกำหนดในการควบคุมสัญญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หรือได้มีการกำหนดข้อความและข้อบังคับในสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้ประกอบการไม่มีความเป็นธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ดอกเบี้ยของการการผิदनชำระหนี้ที่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การบอกเลิกสัญญาที่มีการผิदन การกำหนดค่าใช้จ่ายในการติดตามนำยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนที่สูงเกินกว่าความเป็นจริง การนำยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยไม่มีการให้ระยะเวลาอันสมควร การนำเครื่องจักรกลออกขายทอดตลาด โดยเฉพาะทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือเครื่องจักรกลที่ยังไม่เคยใช้งานจะมีการติดตั้งระบบติดตามเครื่องจักรกลเพื่อแสดงตำแหน่งของเครื่องจักรกลได้และยังสามารถดัดระบบการทำงานของเครื่องจักรกลเพื่อให้เครื่องจักรกลไม่สามารถทำงานต่อไปได้ในระหว่างผิदनชำระหนี้จนกว่าจะได้ชำระหนี้ที่คงค้าง และการติดตั้งระบบติดตามเครื่องจักรกลดังกล่าวเมื่อมีการแสดงตำแหน่งที่อยู่ของเครื่องจักรกลจึงทำให้การนำยึดเครื่องจักรกลไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวแก่ผู้ประกอบการแต่อย่างใด จะพบว่าการทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลในประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามากำกับดูแลสัญญาให้เช่าซื้อเครื่องจักรกล และยังไม่มีการทางกฎหมายและข้อบังคับทางกฎหมายที่ชัดเจนเพียงพอ เนื่องจากกฎหมายเช่าซื้อในประเทศไทยได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพียงแค่ 3 มาตรา คือ มาตรา 572-574 ที่นำมาบังคับใช้กับการทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลซึ่งบัญญัติไว้อย่างกว้างเปิดช่องกฎหมายให้ผู้ให้สินเชื่อได้เป็นผู้กำหนดข้อสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลได้เพียงฝ่ายเดียวและประกอบการมีอิสระในการตัดสินใจที่จะเข้าทำสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งเป็นไปตามหลักอิสระในการทำสัญญา (Freedom of Contract) ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการ

ดังนั้นในปัจจุบันการทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลระหว่างผู้ให้สินเชื่อกับผู้ประกอบกิจการของประเทศไทยได้ก่อให้เกิดผลกระทบและเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบกิจการ จากเหตุที่ผู้ให้สินเชื่อได้กำหนดข้อความและข้อบังคับในสัญญาทั้งหมด เพื่อให้ฝ่ายผู้ให้สินเชื่อมีความได้เปรียบทางสัญญาเช่าซื้อและเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับฝ่ายของผู้ให้สินเชื่อเอง โดยที่ผู้ประกอบกิจการไม่สามารถโต้แย้งสิทธิและหน้าที่และเงื่อนไขหรือข้อตกลงต่างๆ ในข้อสัญญาได้ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายหมายที่จะนำมาบังคับใช้อย่างชัดเจนและไม่เพียงพอต่อการทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลระหว่างผู้ให้สินเชื่อกับผู้ประกอบกิจการ จึงทำให้ผู้ประกอบกิจการถูกเอารัดเอาเปรียบและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผู้ให้สินเชื่อเท่าที่ควร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา ความหมาย แนวคิด ของสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล
2. เพื่อศึกษาความไม่เป็นธรรมของสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล และกฎหมายที่สามารถบังคับใช้กับสัญญาเช่าซื้อของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมของสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลให้มีข้อบังคับทางกฎหมายที่เหมาะสมและชัดเจนในการควบคุมดูแลสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาจะทำการค้นคว้าโดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลหนังสือคำอธิบายกฎหมาย ตำบกฎหมาย และประกาศที่เกี่ยวข้อง วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางกฎหมาย วารสารทางวิชาการ รวมถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตต่างๆ เพื่อนำเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมของสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลในประเทศไทยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญได้อย่างรวดเร็วได้ จะต้องมีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี และเครื่องจักรกลเข้ามาช่วยในการพัฒนา การพัฒนาประเทศก็จะต้องมีผู้ประกอบการธุรกิจและผู้ประกอบกิจการในการดำเนินกิจการต่างๆ เมื่อมีผู้ประกอบการที่เกิดขึ้นใหม่ที่ยังไม่มีทุนทรัพย์หรือ

ทางการเงินที่แข็งแกร่งและผู้ประกอบกิจการมีความต้องการที่จะขยายธุรกิจหรือกิจการของตน จึงได้จัดหาเครื่องจักรกลที่ใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการ เมื่อเครื่องจักรกลมีมูลค่าที่สูงผู้ประกอบกิจการจึงมองหาผู้ที่ให้เครื่องจักรกลมาใช้งานซึ่งซื้อเครื่องจักรกลโดยการผ่อนชำระเป็นงวดๆ จึงเกิดผู้ที่ให้สินเชื่อกู้ขึ้น ผู้ประกอบกิจการได้จัดหาเลือกเครื่องจักรกลตามความต้องการแล้วจึงได้เข้าทำสัญญาเช่าซื้อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัญหาลักษณะของสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาระหว่างบุคคลสองฝ่ายจึงได้เกิดเป็นคู่สัญญาขึ้น คือ ฝ่ายผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องจักรกลและฝ่ายผู้เช่าซื้อได้มีการแสดงเจตนาตกลงกันด้วยความเป็นอิสระเสรีภาพตามหลัก “Freedom of Contract” โดยผู้ให้เช่าซื้อได้ตกลงให้ผู้เช่าซื้อเช่าเครื่องจักรกลของตนและผู้เช่าซื้อตกลงเช่าเครื่องจักรกลของผู้ให้เช่าซื้อ โดยมีข้อตกลงอีกว่า ผู้ให้เช่าซื้อได้ให้คำมั่นว่าจะขายเครื่องจักรกลนั้นหรือว่าจะให้เครื่องจักรกลนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้เช่าซื้อโดยมีเงื่อนไขว่าผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเงินเป็นจำนวนเงินเท่านั้นเท่านั้นคราว และสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลจะต้องทำเป็นหนังสือ หากไม่ทำเป็นหนังสือสัญญานั้นจะตกเป็นโมฆะ ดังนั้นแล้วจึงพบว่าการทำสัญญาเช่าซื้อของคู่สัญญาจะต้องทำเป็นหนังสือเท่านั้น ในสัญญาเช่าซื้อสามารถมีการกำหนดเงื่อนไขและข้อตกลงต่างๆ ในสัญญาเช่าซื้อได้ตามเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ตราบเท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และผลสุดท้ายของสัญญาเช่าซื้อผู้เช่าซื้อจะต้องได้เครื่องจักรกลพร้อมทั้งกรรมสิทธิ์ไปครอบครอง

2. ปัญหาสิทธิและหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อ

(1) สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ

เมื่อสัญญาเช่าซื้อได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้เช่าซื้อจะต้องมีสิทธิและหน้าที่ปฏิบัติตามสัญญาเช่าซื้อ ดังนี้

- 1) ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระค่าเช่าซื้อเป็นงวดๆ จนกว่าจะครบตามกำหนดในสัญญาเช่าซื้อ และจะต้องปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ได้กำหนดไว้
- 2) ผู้เช่าซื้อจะต้องรักษาเครื่องจักรกลที่เช่าซื้อเป็นอย่างดี โดยการเก็บรักษา บำรุงซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งานได้เป็นอย่างดี
- 3) ผู้เช่าซื้อจะต้องไม่นำเครื่องจักรกลไปใช้ในทางที่ผิดวิธี ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายจำนำ หรือให้ผู้อื่นเช่าต่อหรือใช้งานต่อ
- 4) ผู้เช่าซื้อจะต้องใช้เครื่องจักรกลในสถานที่ที่ได้กำหนดไว้ เช่น ผู้เช่าซื้อจะต้องใช้เครื่องจักรกลภายในราชอาณาจักรไทยเท่านั้น หากจะนำไปใช้นอกราชอาณาจักรจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าเสียก่อน

(2) สิทธิและหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อ

ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาเช่าซื้อ ดังนี้

1) เมื่อผู้ให้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อจนครบกำหนดตามสัญญาแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องโอนกรรมสิทธิ์ในเครื่องจักรกลที่เช่าซื้อทันที

2) หากผู้ให้เช่าซื้อผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ และเรียกร้องค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรกล รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ได้ทดลองจ่ายไปแล้ว

(3) การผิดสัญญาเช่าซื้อและการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล

ในกรณีที่การผิดสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ 2 ครั้งติดต่อกัน หรือผู้ให้เช่าซื้อได้กระทำผิดสัญญาเช่าซื้อในข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญ ผู้ให้เช่าซื้อจะสามารถบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ให้เช่าซื้อเพื่อให้ชำระหนี้หรือให้ผู้ให้เช่าซื้อได้ปฏิบัติตามสัญญา หากเมื่อมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้ให้เช่าซื้อแล้วผู้ให้เช่าซื้อยังไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อสามารถนำยึดหรือกลับเข้าครอบครองเครื่องจักรกลที่เช่าซื้อคืนได้ และในส่วนค่าใช้จ่ายหรือค่าเช่าซื้อที่ผู้ให้เช่าซื้อได้ชำระมาแล้วล่วงหน้าแล้วผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิไม่ต้องคืนเงินจำนวนเหล่านี้แก่ผู้ให้เช่าซื้อได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่ผู้ให้เช่าซื้อผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องใช้สิทธิการบอกกล่าวทวงถามไปยังผู้ให้เช่าซื้อตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 566 เท่านั้น การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อจึงจะสมบูรณ์ ผู้ให้เช่าซื้อจึงจะเข้าครอบครองทรัพย์สินได้

การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อก็สามารถกระทำได้โดยการส่งมอบเครื่องจักรกลที่เช่าซื้อคืนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 573 โดยการส่งมอบเครื่องจักรกลที่เช่าซื้อคืนนั้นผู้ให้เช่าซื้อจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการส่งมอบเครื่องจักรกลคืนด้วย

(4) ปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมของสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้เข้าทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล เมื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้แสดงเจตนาเข้าทำสัญญากันโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยความสมัครใจ คู่กรณีจะต้องผูกพันและต้องปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกันอย่างเคร่งครัด แม้ว่าสัญญานั้นจะทำให้ฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม ดังนั้นส่วนใหญ่แล้วในสัญญาเช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าหรือเป็นสัญญาสำเร็จรูป คือ เป็นการกำหนดข้อสัญญาให้ผู้ให้เช่าซื้อมีความได้เปรียบผู้เช่าซื้อจนเกินควร แม้ว่าผู้ให้เช่าซื้อจะทราบถึงการเสียเปรียบในข้อสัญญาหรือไม่ก็ตาม ซึ่งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มิได้ให้อำนาจศาลที่จะตรวจสอบความไม่เป็นธรรมในนิติกรรมหรือสัญญาทุกประเภททุกลักษณะ แต่ได้จำกัดนิติกรรมหรือสัญญาที่จะถูกตรวจสอบได้เพียง 8 ประเภท ตามมาตรา 4 ถึงมาตรา 9

(5) ปัญหาการเยียวยาคู่สัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล

เมื่อเกิดการผิดสัญญาเช่าซื้อของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายมีสิทธิเรียกร้องให้ฝ่ายที่ผิดสัญญาชดเชยค่าเสียหายได้ โดยแบ่งเป็น 2 กรณี

1) ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อเป็นผู้กระทำผิดสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล โดยผู้เช่าซื้อเป็นผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อหรือผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาอันเป็นสาระสำคัญ เช่น ผู้เช่าซื้อค้างชำระค่าเช่าซื้อ 2 งวดติดต่อกัน ผู้เช่าซื้อไม่เก็บรักษาเครื่องจักรกลไว้ในสถานที่ที่ได้กำหนดไว้ ผู้เช่าซื้อไม่บำรุงรักษาหรือซ่อมแซมเครื่องจักรกลให้สามารถใช้งานได้เป็นปกติ ผู้เช่าซื้อได้นำเครื่องจักรกลไปจำหน่าย จำนำให้ผู้อื่นเช่าต่อหรือใช้งาน และผู้เช่าซื้อได้กระทำผิดในข้อตกลงอื่นๆ ในกรณีดังกล่าวนี้ผู้ให้เช่าซื้อสามารถบอกเลิกสัญญาและริบเอาเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระมาแล้วได้ รวมถึงผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกค่าเสียหาย ค่าเสื่อมราคาของเครื่องจักรกล และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ตามที่จ่ายไปจริงได้

2) ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อได้เป็นผู้กระทำผิดสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล โดยผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้กระทำผิดสัญญา เช่น การส่งมอบเครื่องจักรกลที่มีความชำรุดบกพร่องหรือซ่อนเร้นความชำรุดบกพร่อง หรือส่งมอบเครื่องจักรกลไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ หรือส่งมอบเครื่องจักรกลไม่ตรงตามระยะเวลาหรือไม่ตรงตามสถานที่ที่กำหนดไว้ในสัญญา ในกรณีดังกล่าวนี้ผู้ให้เช่าซื้อจะไม่รับเอาเครื่องจักรกลนั้นก็ได้ หรือรับไว้เป็นบางส่วนก็ได้ หรือในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อพบความชำรุดบกพร่องภายหลังจากรับมอบเครื่องจักรกลแล้ว ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิสามารถเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าชดเชยค่าความชำรุดบกพร่องนั้นก็ได้

(6) ปัญหาลักษณะของกฎหมายลักษณะเช่าซื้อของประเทศไทยกับของต่างประเทศ

ลักษณะของกฎหมายว่าด้วยเช่าซื้อของประเทศไทยได้มีความคล้ายคลึงกันกับของประเทศอังกฤษอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบ และผลของกฎหมายของผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อ รวมถึงการนำบทกฎหมายใกล้เคียงอย่างกฎหมายว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน และว่าด้วยซื้อขายมาปรับใช้กับสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล แต่ประเทศไทยได้มีความแตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้ใช้บทกฎหมายในลักษณะเป็นการเช่าและมีการซื้อขายภายหลังจากรับกำหนดในสัญญา โดยการทำสัญญาเช่าแบบลีสซิง ซึ่งเป็นการให้โอกาสหรือสิทธิของผู้เช่าได้มีการตัดสินใจในการเลือกซื้อเครื่องจักรกล หรือจะไม่ใช่ซื้อเครื่องจักรกลก็ได้ หรือจะทำสัญญาเช่าต่อหรือไม่ก็ได้ รวมถึงได้มีการกำหนดข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อนำมาควบคุมดูแลการเข้าทำสัญญาของผู้ให้เช่ากับผู้เช่า ทำให้ผู้ให้เช่าไม่เอาเปรียบผู้เช่าจนเกินควร

ดังนั้นสัญญาเช่าซื้อในประเทศไทยได้มีการนำบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่ามาบังคับใช้ โดยมีลักษณะที่ผู้ให้เช่าเป็นเจ้าของเครื่องจักรกลได้นำเครื่องจักรกลออกให้ผู้เช่าซื้อได้เช่าซื้อ ด้วยการทำเป็นหนังสือสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งผู้ให้เช่าซื้อเชื่อมั่นว่า

จะขายเครื่องจักรกลและโอนกรรมสิทธิ์ในเครื่องจักรกลให้แก่ผู้เช่าซื้อ และมีเงื่อนไขว่าผู้เช่าซื้อจะต้องชำระค่าเช่าซื้อเป็นงวดๆ จนกว่าจะครบกำหนดในสัญญาเช่าซื้อ ซึ่งในสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลได้มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อไว้ หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดกระทำผิดสัญญา อีกฝ่ายหนึ่งสามารถเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งชดเชยค่าเสียหายได้

อภิปรายผล

จากการเปรียบเทียบกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศแล้ว จึงพบได้ว่ากฎหมายว่าเช่าซื้อของประเทศไทยก็ยังมีข้อดีที่เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยอยู่บ้าง ซึ่งต่างจากการกฎหมายของต่างประเทศที่เน้นไปถึงเรื่องการทำธุรกิจเป็นส่วนใหญ่ จากการพิจารณาแล้วได้พบว่ามีข้อดีและข้อเสียของกฎหมายที่ได้ศึกษามา อันจะกล่าวได้ดังต่อไปนี้

(1) ข้อดีที่เกิดจากทางปฏิบัติ

(1.1) สัญญาเช่าซื้อ

การทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลในประเทศไทย จากการพิจารณาแล้วได้เห็นว่าเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา การที่จะพัฒนาประเทศไปได้จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องจักรกลเข้ามาช่วย จึงทำให้ผู้เช่าซื้อส่วนใหญ่ในประเทศไทยมีความต้องการที่จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเครื่องจักรกล เพื่อให้ผู้ประกอบการรายใหม่ๆ ที่เพิ่งเกิดขึ้นหรือเพิ่งเติบโตขึ้นมีความต้องการที่จะขยายกิจการ หรือขยายการผลิตหรือให้บริการ ความต้องการที่จะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเครื่องจักรกลก็เพราะเครื่องจักรกลแต่ละชนิดมีราคาที่สูง หรือจะเห็นได้ว่าหากผู้ประกอบการได้ทำสัญญาเช่าเครื่องจักรกลโดยที่ตนเองไม่สามารถเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในเครื่องจักรกลได้ ซึ่งค่าเช่าเครื่องจักรกลมีค่าเช่าที่สูงตามราคาเครื่องจักรกลชนิดนั้น เมื่อผู้ประกอบการมีความต้องการใช้งานเครื่องจักรกลระยะเวลาที่ยาวนานหลายปี การเช่าซื้อเครื่องจักรกลจึงเป็นการที่คุ้มค่ากว่าเมื่อเทียบกับค่าเช่าที่ได้เสียไป และเมื่อผู้เช่าซื้อได้กรรมสิทธิ์ในเครื่องจักรกลแล้ว ผู้ประกอบการส่วนใหญ่สามารถที่จะจำหน่ายต่อไปยังผู้ประกอบการรายอื่นๆ ได้ในราคาที่เหมาะสมต่อไป

(1.2) สัญญาเช่าแบบลีสซิ่ง

เนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ เมื่อผู้ประกอบการมีความต้องการที่จะขยายกิจการต้องอาศัยผู้ให้สินเชื่อไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุน หรือผู้ขายเครื่องจักรกลให้ได้มาซึ่งเครื่องจักรกลเพื่อใช้งานหรือใช้ประโยชน์ในกิจการของผู้ประกอบการเอง โดยการทำสัญญาเช่าแบบลีสซิ่งขึ้น เมื่อผู้เช่าได้เช่าเครื่องจักรกลมาใช้ในการกิจการจนครบกำหนดระยะเวลาเช่าในสัญญา หากผู้เช่ามีความต้องการที่จะได้กรรมสิทธิ์ในเครื่องจักรกลผู้เช่าสามารถที่จะเลือกซื้อเครื่องจักรกลที่เช่าได้โดยการชำระมูลค่าเครื่องจักรกลในส่วนที่เหลือโดยหักจากค่าเช่าและค่าใช้จ่าย

ในส่วนต่างๆ หรือหากผู้เช่าได้เห็นว่าเครื่องจักรกลชนิดดังกล่าวที่ได้เช่ามานั้นมีความเสื่อมสภาพมากเกินไปจนเกินกว่าที่จะคุ้มคากับค่าซ่อมบำรุงรักษาเครื่องจักรกล หรือการชำระภาษีที่เพิ่มขึ้นต่อไป ผู้เช่าเลือกที่จะไม่ซื้อหรือไม่ทำสัญญาเช่าต่อเครื่องจักรกลดังกล่าวก็ได้ แต่หากว่างานในกิจการของผู้ประกอบกิจการใกล้จะสำเร็จจุล่งแล้วผู้เช่าอาจทำสัญญาเช่าต่อไปอีกระยะหนึ่งก็ได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้เช่ามีทางเลือกในการตัดสินใจมากกว่าสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลที่มีอยู่

สัญญาเช่าแบบลีสซิงในต่างประเทศได้มีกฎหมายต่างๆ เช่น อนุสัญญาว่าด้วยลีสซิงทางการเงินระหว่างประเทศเข้ามากำกับดูแลการเข้าทำสัญญาเช่าแบบลีสซิงให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย เพื่อไม่ให้คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเอารัดเอาเปรียบผู้ที่ย่อยกว่าทางฐานะการเงิน อนุสัญญาดังกล่าวยังได้มีการกำหนดถึงสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา ความรับผิดชอบต่างๆ ของคู่สัญญา และเงื่อนไขข้อตกลงต่างๆ ในสัญญาเช่าอีกด้วย

(2) ข้อดีเสียที่เกิดจากทางปฏิบัติ

(2.1) สัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลได้เกิดจากเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย การเข้าทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลในประเทศไทยนั้น ส่วนใหญ่แล้วคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นผู้ให้เช่าซื้อจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบเงื่อนไขข้อตกลงในสัญญาทั้งหมด โดยเป็นการกำหนดเงื่อนไขข้อตกลงไว้ล่วงหน้าหรือเป็นสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งสัญญาดังกล่าวเป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายที่มีอำนาจในทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าได้กำหนดข้อสัญญาในลักษณะที่มีการเอารัดเอาเปรียบหรือไม่เป็นธรรมต่อคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และคู่สัญญาอีกฝ่ายหรือผู้เช่าซื้อจะมีเพียงสิทธิเสรีภาพในการที่จะเลือกว่าจะเข้าทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลหรือไม่ จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้ประกอบกิจการมีความต้องการขยายกิจการแล้วจึงจำเป็นต้องเข้าทำสัญญาที่เนื้อหาในข้อสัญญาได้ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าหรือมีลักษณะมัดมือชก

จากความเป็นอิสระในการกำหนดข้อสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลของผู้ให้เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อได้กำหนดข้อตกลงที่เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อผู้ให้เช่าซื้อ โดยมีการกำหนดข้อตกลงที่เป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้เช่าซื้อดังต่อไปนี้ เช่น

- 1) สิทธิในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อในการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้องวด 1 งวดใดให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด
- 2) ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระค่างวดด้วยการส่งจ่ายเป็นเช็คไว้ล่วงหน้าจนครบกำหนดตามงวดในสัญญาเช่าซื้อ หากเช็คได้มีการถูกปฏิเสธ ผู้ให้เช่าซื้อจะสามารถฟ้องร้องเป็นคดีอาญาเกี่ยวกับการกระทำผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คได้
- 3) หากผู้เช่าผิดนัดไม่ชำระค่างวด ผู้ให้เช่าซื้อสามารถคิดคำนวณค่าใช้จ่ายต่างๆ ได้ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกินจริงอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นค่าธรรมเนียมเช็คคืน ค่าติดตามทวงถาม ค่าบอกเลิกสัญญา ค่าจ้างยึดเครื่องจักรกล ค่าตรวจสอบสภาพเครื่องจักรกล และเบี้ยปรับ

4) ผู้ให้เช่าซื้อได้กำหนดวิธีขายเครื่องจักรกลได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้เช่าซื้อได้ทราบ ซึ่งในกรณีนี้ ผู้เช่าซื้อเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบอย่างมาก หากผู้ที่ทำการซื้อเครื่องจักรกลไปในราคาที่ต่ำกว่าราคาท้องตลาด ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในค่าส่วนต่างจากราคาเครื่องจักรกลที่คงค้างอยู่

ดังนั้น เมื่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยได้กำหนดบทบัญญัติว่าด้วยเช่าซื้อไว้เพียง 3 มาตราเท่านั้น และยังได้ใช้บทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะอื่นเข้ามาใช้โดยอนุโลม จึงเกิดช่องว่างทางกฎหมายให้ผู้ให้เช่าซื้อได้ทำสัญญาเช่าซื้อขึ้นโดยที่ไม่ผิดกฎหมายหรือไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมถึงสิทธิและหน้าที่ ความรับผิดชอบ และสิทธิอื่นๆ ของผู้เช่าซื้อ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลและกฎหมายที่นำมาปรับใช้กับสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล ทำให้ทราบว่าในปัจจุบันประเทศไทยได้มีกฎหมายลักษณะเช่าซื้อไม่เพียงพอต่อการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งได้มีบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเช่าซื้ออยู่เพียง 3 มาตรา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 ถึงมาตรา 574 นั้น ได้มีการชำระแก้ไขปรับปรุงครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ.2472 และยังได้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นบทบัญญัติใกล้เคียงมากที่สุดมาบังคับใช้โดยอนุโลม จึงทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล และความไม่เป็นธรรมเกิดการเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอยู่หลายประการ ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะเช่าซื้อของสัญญาเช่าซื้อ โดยเห็นควรมีการร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... (เรื่องเพิ่มเติมเงื่อนไขและข้อกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสัญญาเช่าซื้อในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะเช่าซื้อ) เพื่อออกมาใช้บังคับกับสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเข้าทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล

เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลนั้น ผู้ให้เช่าซื้อ มีฐานะทางการเงินหรืออำนาจในการต่อรองทางการตลาดที่สูงกว่าผู้เช่าซื้อ ส่วนใหญ่แล้วสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกลจะมีการกำหนดโดยผู้ให้เช่าซื้อและมีลักษณะเป็นการผลักภาระความรับผิดชอบและการเอื้อประโยชน์ของผู้ให้เช่าซื้อ จึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในข้อสัญญาขึ้น ประกอบกับผู้เช่าซื้อมีความต้องการเครื่องจักรกลเพื่อใช้ในการกิจการเป็นอย่างมากและมีทางเลือกที่น้อยกว่าทรัพย์สินอย่างอื่นและทำให้ผู้เช่าซื้อมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าทำสัญญาเช่าซื้อ

ดังนั้นในประเด็นดังกล่าวนี้ จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเข้าทำสัญญาของผู้ให้เช่าซื้อว่า “ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องหรือการรอนสิทธิของทรัพย์สินที่

เช่าซื้อตามกฎหมาย” และ “ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในผลของกฎหมายจากเหตุละเมิดของผู้ให้เช่าซื้อ” และ “ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องดำเนินการจดทะเบียนทรัพย์สินตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ทั้งหมด”

2. การชำระค่าเช่าซื้อเครื่องจักรกล

เนื่องจากในทางปฏิบัติส่วนใหญ่แล้ว ผู้เช่าซื้อได้ปฏิบัติตามการชำระค่าเช่าซื้อเครื่องจักรกลล่าช้ากว่ากำหนดในสัญญาเช่าซื้อ จึงทำให้เกิดเบี้ยปรับและค่าติดตามทวงถามขึ้น และเมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระแล้วผู้ให้เช่าซื้อได้นำไปจัดสรรชำระเป็นค่าเบี้ยปรับและค่าทวงถามและส่วนที่เหลือจึงจะนำมาใช้เป็นการชำระค่าเช่าซื้อ ซึ่งเป็นการผิดวัตถุประสงค์การชำระหนี้ของผู้เช่าซื้อ

ดังนั้นในประเด็นดังกล่าวนี้ จึงควรมีการกำหนดการชำระค่าเช่าซื้อไว้ว่า “เมื่อผู้เช่าซื้อมีความประสงค์ชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องนำเงินมาหักในส่วนที่เป็นค่าเช่าซื้อที่จะต้องชำระอยู่ก่อน หากในส่วนที่เหลือจากค่าเช่าซื้อผู้ให้เช่าซื้อจะนำไปชำระเป็นค่าใช้จ่ายใดๆ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เช่าซื้อภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับแจ้ง”

3. การบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล

เนื่องจากในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ ผู้ให้เช่าซื้อได้กำหนดการผิดนัดของผู้เช่าซื้อไว้ว่า “หากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่างวดใดงวดหนึ่ง ให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด” นั้นถึงแม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 574 จะระบุว่าผิดนัดไม่ใช้เงินสองคราวติดๆ กัน ก็ตาม แต่ไม่ได้มีบอกถึงระยะเวลาการบอกกล่าวไว้

ดังนั้นในประเด็นดังกล่าวนี้ จึงควรกำหนดการบอกเลิกสัญญาไว้ว่า “กรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อสามงวดติดๆ กัน และผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้เช่าซื้อให้ชำระค่าเช่าซื้อภายในระยะเวลาอย่างน้อยสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้เช่าซื้อได้รับหนังสือ และผู้เช่าซื้อละเลยไม่ปฏิบัติตามหนังสือบอกกล่าวนั้น ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้”

4. การผิดสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล

การที่ผู้เช่าซื้อได้ผิดสัญญาเช่าซื้อ ส่วนใหญ่แล้วผู้เช่าซื้อจะผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อ จึงทำให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสิทธิสามารถนำยึดหรือกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้ และผู้ให้เช่าซื้อได้คิดดอกเบี้ยการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อเป็นการเกินอัตราที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย และผู้ให้เช่าซื้อได้นำทรัพย์สินออกขายโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบโดยไม่ใช้วิธีการขายทอดตลาด จึงเห็นได้ว่าเป็นการเอาเปรียบผู้เช่าซื้อเป็นอย่างมาก

ดังนั้นในประเด็นดังกล่าวนี้ จึงควรกำหนดเรื่องเบี้ยปรับไว้ว่า “ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อคิดเบี้ยปรับได้เกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงต่อปี (Effective Interest Rate) บวกร้อยละสามต่อปี แต่ต้องไม่เกินอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี” และ

หลักเกณฑ์ในการขายทอดตลาดไว้ว่า “เมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงจากการผิดสัญญาเช่าซื้อของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อได้กลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ทั้งนี้ก่อนนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อออกขายทอดตลาดโดยวิธีการประมูลหรือวิธีการขายทอดตลาดที่เหมาะสม ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องดำเนินการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือแจ้งให้ผู้เช่าซื้อทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน เพื่อให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิซื้อก่อนได้ตามมูลหนี้ที่ขาดอยู่ตามสัญญาเช่าซื้อ โดยผู้ให้เช่าซื้อต้องให้ส่วนลดดอกเบี้ยจำนวนครึ่งหนึ่งที่เหลืออยู่ แต่ถ้าผู้เช่าซื้อไม่ใช้สิทธิดังกล่าวภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ นั้น ให้ผู้เช่าซื้อ มีหนังสือแจ้งผู้ค้ำประกันทราบเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวันนับแต่วันสิ้นระยะเวลาการใช้สิทธิของผู้เช่าซื้อเพื่อให้ผู้ค้ำประกันได้ใช้สิทธินั้น โดยให้ผู้ค้ำประกันได้รับสิทธิเช่นเดียวกับผู้เช่าซื้อ

(2) ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งแก่ผู้เช่าซื้อและผู้ค้ำประกันทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันประมูลหรือวันขายทอดตลาด ทั้งนี้ ในหนังสือแจ้งจะต้องระบุชื่อผู้ทำการขาย วัน เวลา และสถานที่ที่ทำการขายในแต่ละครั้งไว้ในหนังสือฉบับเดียวกัน

(3) ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแจ้งชื่อผู้การขาย ชื่อผู้ซื้อ วัน เวลา สถานที่ที่ทำการขาย ราคาที่ขายได้ รายละเอียดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการขาย จำนวนเงินส่วนที่เกินหรือมูลหนี้ส่วนที่ขาด ให้ผู้เช่าซื้อได้ทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันทำการขายได้

(4) ผู้ให้เช่าซื้อไม่ปฏิบัติตาม ข้อ(1) (2) (3) ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายทั้งหมดแก่ผู้เช่าซื้อ”

จากข้อเสนอแนะในแนวทางการแก้ไขปัญหาความเสียหายเปรียบของผู้เช่าซื้อจากการกำหนดข้อสัญญาฝ่ายเดียวของผู้ให้เช่าซื้อที่เป็นการเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งและเป็นการเอื้อประโยชน์แก่ตนเพื่อให้เกิดการคุ้มครองและความเป็นธรรมแก่ผู้เช่าซื้อที่มีความต้องการเครื่องจักรกลมาใช้ในกิจการของตนเอง จะได้เป็นการไม่เสียผลประโยชน์จากการเช่าซื้อเครื่องจักรกลของผู้เช่าซื้ออันเกินควรเนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองผู้ประกอบการ และสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล โดยมีกฎหมายลักษณะเช่าซื้อเพียง 3 มาตรา และยังใช้กฎหมายในลักษณะอื่นที่ใกล้เคียงมาบังคับใช้โดยอนุโลมในการทำสัญญาเช่าซื้อเครื่องจักรกล และใช้หลักอิสระเสรีภาพของคู่สัญญามาใช้ จึงก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้เช่าซื้อหลายประการดังที่ได้วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคมาแล้วข้างต้นนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า หากว่าในอนาคตประเทศไทยได้มีกฎหมายเฉพาะหรือมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น หลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการรายย่อยหรือผู้เช่าซื้อเครื่องจักรกลเป็นอย่างมาก และรวมถึงทรัพย์สินอื่นๆ ที่มีความใกล้เคียงกับเครื่องจักรกลด้วย

บรรณานุกรม

- เกริก วณิชกุล. (2531). **ปณิกะกฎหมายนานาประเทศอนุสัญญาว่าด้วยลิขสิทธิ์ซึ่งทางการเงินระหว่างประเทศ**. บทบัญญัติ, 44
- จรัญ ภัคดิธนากุล. (2540). **สรุปสาระสำคัญพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วน จำกัดพิมพ์อักษร
- โชติศักดิ์ อาสภวิริยะ. (2549). **สัญญาสำเร็จรูปสถาบันการเงิน: ศึกษาเปรียบเทียบพระราชบัญญัติข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540**. หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรม (บ.ย.ส.) วิทยาลัยกระบวนการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม
- ดาราพร ธีระวัฒน์. (2541). **กฎหมายสัญญาสถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาของสัญญาที่ไม่เป็นธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นฤมล สุขสวัสดิ์. (2550). **ปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมของธนาคารพาณิชย์: ศึกษาเฉพาะกรณีสัญญาบัตรเครดิต**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประพนธ์ ศาตะมาน. (2515). **คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์-เช่าซื้อ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- ไพฑิต เอกจริยกร. (2548). **คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : วิญญูชน
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522
- พินัย ณ นคร. (2543). **กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม : แนววิเคราะห์ใหม่เชิงเปรียบเทียบ, วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 30 (4), 546-588.**
- พินัย ณ นคร. (2543). **กฎหมายว่าด้วยสัญญาที่ไม่เป็นธรรม: แนววิเคราะห์ใหม่เชิงเปรียบเทียบ. วารสาร นิติศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 30 (4), 600**
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. (2537). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะเช่าซื้อ พร้อมคำพิพากษาฎีกา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร
- วรรัตน์ ทองเจริญ. (2556). **มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจลิขสิทธิ์ : ศึกษากรณีลิขสิทธิ์รถยนต์**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วัฒนา เทพวุฒิสถาพร. (2545). แนวความคิดและวิธีการเพื่อการวินิจฉัยความเป็นธรรมตาม

พระราชบัญญัติว่า ด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์

มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์. (2551). คำอธิบายเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ. พิมพ์

ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : วิญญูชน

ศนันท์กรณ (จำปี) โสทธิพันธุ์. (2552). คำอธิบายซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : วิญญูชน

สำเรียง เมฆเกรียงไกร. (2563). คำอธิบายกฎหมายเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ ลีสซิ่ง. พิมพ์

ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : นิติธรรม

สัญญา สัจจานิช. (2512). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยเช่า

ทรัพย์ เช่าซื้อ จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ

สุป็น พูลพัฒน์. (2527). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ

จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ

สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์. (2528). “สัญญาสำเร็จรูปของอังกฤษ”. วารสารนิติศาสตร์, 15(1), 21.

เอื้อน ขุนแก้ว. (2562). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ :

กรุงสยาม พับลิชชิ่ง

อรนุช อาษาทองสุข. (2535). การควบคุมและแก้ไขปัญหาค่าสัญญาที่ไม่เป็นธรรม. วิทยานิพนธ์

นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

A.G.Guest,. (1996). **The Law of Hire-Purchase**. London: Sweet & Maxwell.

Alexis Maitland Hudson, (1991). **France Practical Commercial Law**, London:

Longman Group Ltd,167-168.

Aubrey L. Diamond. (1982). **Commercial and Consumer Credit: An Introduction**.

London : Butterworths.

David Wild. (1960). **The Law of Hire Purchase**. London: Butterworths.

Law journal Newspaper, County Court Reports, (n.p. 1943), p. 31.

Law journal Newspaper, County Court Reports, (n.p. 1914), p. 31.

Nicholas S. Wilson. (1965). "Freedom of Contract and Adhesion Contract".

International and Comparative Law Quarterly 15, 180.

Paul Latimer. (1995). **Australian Business law** (19th ed). New South Wales: CCH Australian.

P.S. Atiyah. (1996). **The Sale Of Goods** (3d. ed.) London: Sir Isaac Pitmand and Son.

R.M. Food. (1970). **Hire-Purchase Law and Practice** (2d. Ed). London: Butterworths.

Stanley Shaw Bond. (1907). **Halsbury's the law of England**. London: Butterworths

Schuster, E. J. (1907). **The Principle of German Civil Law**, Oxford: Clarendon Press, 249-250.